

MOLIYA BOZORINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI

Sharipov Qudratbek Quraltayevich
Ma'mun universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Moliya bozori iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash va investitsiya jarayonlarini jadallashtirishda muhim rol o'ynaydi. Moliya bozorining rivojlanganligi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: moliya bozori, kapital bozori, investitsiya, qimmatli qog'ozlar, bank tizimi, moliyaviy instrumentlar.

Hozirgi bosqichda moliya bozorining asosiy muammolaridan biri bank sektorining yuqori darajada ustunligi va kapital bozorining yetarli rivojlanmaganligidir. Tijorat banklari iqtisodiyotda moliyaviy vositachilikning asosiy qismini amalga oshirmoqda, bu esa moliyalashtirish manbalarining cheklanganligiga olib keladi. Qimmatli qog'ozlar bozori likvidligining pastligi, korporativ obligatsiyalar segmentining sust rivojlanishi va institutsional investorlar ulushining kamligi kapital bozorining iqtisodiy o'sishga to'liq xizmat qilishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli 2030 yilgacha fond bozorini chuqurlashtirish, IPO va SPO amaliyotlarini kengaytirish, sug'urta va pensiya jamg'armalarining investitsion faolligini oshirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Strategiya doirasida bank tizimini transformatsiya qilish ham muhim yo'nalish sifatida ko'zda tutilgan. Davlat ulushi yuqori bo'lgan banklarni bosqichma-bosqich xususiylashtirish, korporativ boshqaruvni takomillashtirish va raqobat muhitini kuchaytirish orqali kredit resurslari samaradorligini oshirish mumkin. Bu jarayon iqtisodiy tamoyillarning eng muhimlaridan biri — raqobat tamoyiliga asoslanadi. Raqobat kuchayishi moliyaviy xizmatlar sifatini oshiradi va resurslar narxining pasayishiga olib keladi.

Moliya bozorini takomillashtirishning yana bir muhim yo'nalishi — shaffoflik va axborot ochiqligini ta'minlashdir. Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarga moslashtirilishi, korporativ boshqaruv amaliyotlarining takomillashtirilishi va investorlar uchun ishonchli axborot muhitining yaratilishi xorijiy kapital oqimini ko'paytirishga xizmat qiladi. Bu esa moliya bozorining global tizimga integratsiyalashuvini tezlashtiradi.

Moliya bozorining rivojlanishi iqtisodiyotda investitsiya jarayonlarini faollashtirish, moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash hamda iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, moliya bozorida qimmatli qog'ozlar bozorining yetarli darajada rivojlanmaganligi, institutsional investorlar faoliyatining sustligi, moliyaviy instrumentlarning cheklanganligi hamda aholining moliyaviy savodxonligi pastligi kabi muammolar mavjud. Ushbu omillar moliya bozorining to'liq va samarali faoliyat yuritishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli moliya bozorini rivojlantirishda tizimli islohotlarni davom ettirish va zamonaviy moliyaviy mexanizmlarni joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Moliya bozori iqtisodiyotda moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydigan muhim mexanizm hisoblanadi. So'nggi yillarda mamlakatda moliya

bozorini rivojlantirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, ushbu sohada bir qator muammolar saqlanib qolmoqda.

Birinchiidan, qimmatli qog'ozlar bozorining yetarli darajada rivojlanmaganligi kuzatiladi. Korxonalarining aksiyalar va obligatsiyalar chiqarish orqali moliya jalb qilish amaliyoti cheklangan.

Ikkinchiidan, institutsional investorlar (investitsiya fondlari, pensiya fondlari, sug'urta kompaniyalari) faoliyatining sustligi moliya bozorida uzoq muddatli kapital manbalarining yetishmasligiga olib kelmoqda.

Uchinchiidan, moliyaviy instrumentlarning kamligi va bozor likvidligining pastligi investorlar faolligini cheklamoqda.

To'rtinchiidan, aholi va tadbirkorlarning moliyaviy savodxonligi pastligi sababli kapital bozoriga jalb qilinayotgan investorlar soni yetarli darajada emas.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun bir qator takomillashtirish yo'nalishlarini amalga oshirish zarur. Jumladan, kapital bozorida yangi moliyaviy instrumentlarni joriy etish, korxonalarini IPO va obligatsiyalar chiqarish orqali moliyalashtirishni rag'batlantirish, institutsional investorlar faoliyatini kengaytirish, shuningdek raqamli moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va moliya bozori infratuzilmasini modernizatsiya qilish orqali bozor samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, moliya bozorining samarali rivojlanishi iqtisodiyotda moliyaviy resurslarning oqilona taqsimlanishini ta'minlash, investitsiya jarayonlarini faollashtirish hamda barqaror iqtisodiy o'sishga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, hozirgi bosqichda moliya bozorida bank sektorining ustunligi, kapital bozorining yetarli darajada rivojlanmaganligi, qimmatli qog'ozlar bozori likvidligining pastligi hamda institutsional investorlar faolligining cheklanganligi kabi muammolar mavjud. Ushbu omillar moliya bozorining iqtisodiyotdagi investitsion jarayonlarni to'liq qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini cheklamoqda.

Shu munosabat bilan moliya bozorini rivojlantirishda kapital bozorini chuqurlashtirish, IPO va SPO mexanizmlarini kengaytirish, korporativ obligatsiyalar bozorini rivojlantirish hamda sug'urta kompaniyalari va pensiya jamg'armalari kabi institutsional investorlarning investitsion faolligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, bank tizimini transformatsiya qilish, davlat ulushi yuqori bo'lgan tijorat banklarini xususiy lashtirish, moliyaviy xizmatlar bozorida raqobat muhitini kuchaytirish hamda korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. *O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 03.10.2024 yildagi O'RBQ-970-son*
2. *John Howkins. 2017. The Creative Economy: How people make money from ideas.*
3. *Richard Florida. 2003. The rise of the creative class: and how it's transforming work, leisure, community and everyday life.*
4. <https://yuz.uz/uz/news/kreativ-iqtisodiyot-mohiyati-va-uni-rivojlantirishning-jahon-tajribasi>